

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

SOPIMUSSAKKO SOPIMUSTEKNISENÄ KEINONA

Yritysjuridiikan
kandidaatintutkielma

Laatija:
Juuso Tasku

Ohjaaja:
Prof. Reijo Knuutinen

19.4.2024
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidutkielma

Oppiaine: Laskentatoimen ja rahoituksen KTK-tutkinto-ohjelma, Yritysjuridiikan erikoistumis-suunta

Tekijä: Tasku Juuso

Otsikko: Sopimussakko sopimusteknisenä keinona

Ohjaaja: Prof. Reijo Knuutinen

Sivumäärä: 34 sivua

Päivämäärä: 19.4.2024

Liiketoiminta tapahtuu osin sopimusten avulla. Sopimusoikeudellista lainsäädäntöä on tärkeä ymmärtää, jotta liiketoimintaa saadaan ohjattua mahdollisimman tehokkaalla tavalla. Kaikissa liiketoiminnan sopimuksissa on jollain tasolla riskinsä. On hyvä tunnistaa, millaiset sopimukset vaativat yrityksiltä parempaa suojautumista, joita yleinen vahingonkorvausvelvollisuus ei täysimääräisesti suojaa. Sopimussakko on siten erinomainen sopimustekninen keino, jonka avulla voi suojata liiketoimintaa tilanteissa, jossa voidaan arvioida mahdollisesta sopimusrikkomuksesta aiheutuvia välillisiä vahinkoja, jotka jäisivät korvaamatta vahingonkorvausvastuun perusteella. Sopimussakko voi sopimusteknisesti toimia myös päinvastaisessa tarkoituksessa, joissa mahdollisia korvauksia pyritään minimoimaan, jos etukäteen voidaan arvioida, että ilman sopimussakon lisäämistä sopimusehtoihin, tulisi mahdollisia vahingonkorvauksia maksettavaksi enemmän. Sopimussakko voi siten toimia myös vastuunrajoituskeinona, että toiminnan suojaamisena.

Tutkielma käsittelee aihetta seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Millainen sopimussakko on rakenteeltaan, ja miten se eroaa vahingonkorvauksista sopimusrikkomusten tapauksissa?
2. Mitkä ovat yleisimmät tarkoituserät sopimussakon lisäämiselle sopimusehtoihin?
3. Millaisissa tilanteissa sopimussakko voi olla pätemätön, vaikka se olisi lisätty sopimusehtoihin ja hyväksytty sopimuksen tekovaiheessa?

Tutkielma vastaa näihin kysymyksiin seuraavasti: 1) Sopimussakko ja sen laatu määrätään sopimusehdoissa, ja se voi olla kiinteä korvaus, tai se voidaan laskea jonkin ennalta määrätyn laskentaperusteen mukaan, mikäli sopimusta rikotaan. Sopimussakkoehdon mukaan sopimusta rikkonut osapuoli korvaa ennalta määrätyn sopimussakon määräisen korvauksen. Merkitystä ei ole onko sopimusrikkomuksesta aiheutunut välillisiä vai välitöntä vahinkoa. Velkoja saa hyvityksen ilman todistustaakkaa vahingon osoittamisesta, mikäli sopimusta on rikottu sopimussakkoehdoissa määritellyllä tavalla. Sopimussakko on näin vahingonkorvauksen vaihtoehtoinen keino. 2) Sopimussakon tärkein merkitys lienee olevan preventiivinen, eli sopimussakon avulla yritetään painostaa vastapuolta pitämään sopimuksesta kiinni. Sopimussakko voi myös toimia selvityskeinona, eli se lisää sopimukseen, jotta mahdolliset konfliktitilanteet ovat mahdollisimman helppo selvittää. Sopimussakolla voi olla myös rajoitustarkoitus, eli sen avulla voidaan yrittää rajata mahdollista korvausvastuuta. Sopimussakolla pyritään varmistamaan korvaus täysimääräisesti, eli sopimussakon lisäämällä sopimusehtoihin voi velkoja olla luottavainen, että vahingot tulevat kunnolla korvatuksi, vaikka vahingot olisivat vaikeasti osoitettavissa. 3) Mikäli pääsopimus on pätemätön, on myös sopimussakkoehdo mitätön. Tietyissä sopimuksissa voi olla määritelty sopimussakon enimmäismäärät, ja tätä suuremmat sopimussakot ovat myös pätemättömiä ylittäväältä osalta. Sopimussakko ei saa olla kohtuuton tai hyvän tavan vastainen sopimusosapuolen kannalta.

Avainsanat: sopimussakko, vastuunrajoitusehto, välillinen vahinko, välitön vahinko, painostusfunktio

LYHENTEET

AsKauppaL	Asuntokauppalaki 1994/843
ETY	Euroopan talousyhteisö
HE	hallituksen esitys
KKO	korkein oikeus
KL	kauppalaki 1987/355
KSL	kuluttajansuojalaki 1978/38
OikTL	laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 1929/228
SopehtL	laki elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä 1993/1062
VahL	vahingonkorvauslaki 1974/412
YSE	yleiset sopimusehdot

SISÄLLYS

1	Johdanto	7
1.1	Tutkielman lähtökohdat	7
1.2	Tutkimuskysymykset	7
1.3	Tutkielman rakenne	8
2	Sopimuksen oikeusnormisto	9
2.1	Sopimuksen tahdonvastaisuus	9
2.2	Sopimusoikeusnormien soveltamisjärjestys	9
3	Sopimusrikkomukset ja vastuu	11
3.1	Käännetty todistustaakka	11
3.2	Vahingonkorvausvastuu	11
3.3	Vastuunrajoitusehdot	12
4	Sopimussakko	13
4.1	Sopimussakosta yleisesti	13
4.1.1	Mikä on sopimussakko?	13
4.1.2	Sopimussakko suojakeinona	14
4.2	Miksi sopimussakkoa käytetään?	15
4.2.1	Sopimussakon motiivit Taxellin jaottelulla	15
4.2.2	Sopimussakon motiivit Olsenin jaottelulla	15
4.2.3	Sopimussakon painostusfunktio perusteellisen harkinnan tapauksissa	16
4.2.4	Toisen sopimusosapuolen kontrollointi	16
4.2.5	Preventiivinen tarkoitus ja lojaliteettipainotteiset sopimussuhteet	17
4.2.6	Sopimussakon tarkoituksiperän loppusanat	18
5	Sopimussakon pätemättömyys	19
5.1	Klassiset pätemättömyystilanteet	19
5.2	Ne bis in idem - oikeusperiaate	20
5.3	Hyvän tavan vastaisuus	20
5.4	Kohtuuttomuustilanteet	21
6	Sopimussakon käyttö tietyissä sopimustyypeissä	23
6.1	Kilpailukieltosopimus	23

6.2 Salassapitosopimus	24
6.3 Rakennuksien urakka- ja korjaustyösopimukset	25
7 Sopimussakon luonne ja yhteys vahingonkorvaukseen	26
7.1 Onko sopimussakko luonteeltaan vahingonkorvaus vai rangaistus?	26
7.2 Sopimussakko ja sen yhteys vahingonkorvaukseen	27
8 Johtopäätelmät	30
Lähdeluettelo	32
Oikeustapaukset:	34

1 Johdanto

1.1 Tutkielman lähtökohdat

Liiketoiminta tapahtuu sopimusten avulla, ja sopimusoikeudellinen lainsäädäntö on yksi tärkeimmistä liiketoimintaa säätelevistä juridiikan osista.¹ Liiketoiminta sinällään perustuu ideaan, minkä mukaan yrityksen toimet tulisivat keskittyä varallisuuden kasvattamiseen. Osakeyhtiölaissa määrätäänkin, että osakeyhtiön tarkoituksena tulisi olla voiton tuottaminen osakkeenomistajille, ellei muuta ole määrätty yhtiöjärjestyksessä.² Jos asiaa katsotaan sopimuksien kannalta, niin yrityksiä tulisi keskittyä sopimukseen, jotka parantavat sen liiketoimintaa. Näin ollen riskienhallinta on tärkeässä osassa liiketoimintaa koskevissa sopimuksissa. Sopimusten sitovuuden periaatetta voidaan pitää sopimusoikeuden ja koko oikeusjärjestyksen kulmakivenä.³

Vaikka sopimusrikkomuksen seuraamuksena aktivoituu vahingonkorvausvelvollisuus, niin liike-elämän sopimusten vahingonkorvauksien täysimääräisen tuomitsemisen tehokkuutta vähentää sopimusrikkomuksien näyttövaikeudet tuottamuksen osalta, varsinkin tilanteissa missä todellista vahinkoa on vaikea osoittaa siltä vahingon määrältä, mitä on oikeasti tapahtunut. Yrityksiä tulisi varautua mahdollisiin sopimusrikkomuksiin lisäämällä sopimussakkoehdot sellaisiin liiketoimintasopimuksiin, jotka niitä vaativat. Asian käänntöpuolella voitaisiin mainita, että yrityksiä tulisi varautua mahdollisiin korvausvelvollisuuksiin, mikäli se ei noudata tekemiänsä liiketoimintasopimuksia.

Sopimussuhteissa on aina jollain tasolla riski. Sopimusehdoissa ja lainsäädännössä on määräyksiä siitä, kuinka tuo riski jaetaan sopimuskumppanien kesken.⁴ Jotta yritys pystyy hallitsemaan sopimukseen kohdistuvia riskejä, tulisi sen ymmärtää sopimusoikeudellista normistoa ja lainsäätöä mahdollisimman hyvin.⁵

1.2 Tutkimuskysymykset

Tarkastelen tässä työssä nimenomaisesti sopimussakkoa vaihtoehtoisista menetelmistä vahingonkorvausvelvollisuudelle ja miten sopimussakko eroaa, mutta myös toimii

¹ Hemmo – Hoppu 2022, ”alkusanat”.

² Mähönen – Säiläkivi – Villa 2006, s. 32.

³ HE 247/1981, s. 3.

⁴ Hoppu – Hoppu 2016, s. 151

⁵ Hemmo - Hoppu 2022, 3. luku, ”Riskien hallinta”.

yhteydessä vahingonkorvauksien kanssa ja millainen sopimussakko on rakenteeltaan? Tutkin myös, minkälaisia ovat isoimmat tarkoitusperät sopimussakon liittämiseksi sopimukseen, ja millaisissa tapauksissa sopimussakko on pätemätön, vaikka se olisi molempien osapuolien toimesta hyväksytty sopimukseen. Tutkimusmetodina toimii oikeusdogmatiikka. Mitä useammin sopimukset täytetään ilman sopimusrikkomuksia, sitä paremmin talous pysyy tehokkaana. Sopimusten täyttäminen onkin merkittävä yhteiskunnallinen tavoite.⁶

1.3 Tutkielman rakenne

Tässä työssä tutkin yritysten riskienhallintakeinoista sopimussakkoa. Aloitan tutkimalla liikesopimukseen liittyvää oikeusnormistoa yleisellä tasolla, ja siirryn seuraavaksi sopimusrikkomuksiin sopimusoikeudellisella tasolla. Käyn lyhyesti läpi sopimukseen liittyviä peruseriaatteita, liittyen vahingonkorvausvastuuseen ja sopimusrikkomuksen käännettyyn todistamistaakkaan, tutkien niitä siltä kannalta, että minkä takia nämä eivät aina liikesopimuksien tapauksissa ole toimivimpia, ja mistä syystä eräänlaisissa tilanteissa tulisi harkita sopimussakkoa vaihtoehtoisena korvausmenetelmänä. Sen jälkeen käsittelem tutkielman pääaihetta sopimussakkoa tarkemmin. Kerron kappaleen ensimmäisessä osassa yleisellä tasolla sopimussakosta, sitten pohdin milloin sopimussakko-lausekkeet ovat tarpeellisia liikesopimuksissa ja millaisia motiiveja sopimussakon käyttämiselle on. Seuraavassa kappaleessa tutkin millaisissa tilanteissa sopimussakko voi olla pätemätön. Toiseksi viimeisessä asiakappaleessa selvitän, millaisien sopimustyyppien kanssa sopimussakko on usein käytössä. Viimeisessä kappaleessa ennen yhteenvetoa, tutkin sopimussakon luonnetta, ja sopimussakon yhteyttä vahingonkorvaukseen, sekä sitä että poissulkeeko sopimussakon käyttö kokonaan yleiset vahingonkorvaukset sopimusrikkomuksista, vai voiko nämä molemmat keinot olla yhtäaikaisesti käytössä rangaistuskeinoina.

⁶ Kurkela 2003, s. 21–22.

2 Sopimuksen oikeusnormisto

2.1 Sopimuksen tahdonvastaisuus

Merkittävä osa liikesopimuksista on tahdonvaltaista oikeutta. Tällöin sopijapuolet voivat sopimusehdoillaan ohittaa kyseistä oikeussuhdetta koskevaa lakinormistoa. Lain säännökset tulevat noudatettavaksi vain, jos muusta ei sovita. Liikesopimuksissa pyritään laajaan tahdonvaltaisuuteen, jotta osapuolet voivat tehdä molemmille taloudellisesti kannattavia sopimuksia. Mikäli sopimusehtoja ei ole kuitenkaan otettu mukaan liikesopimukseen, sovelletaan siinä tapauksessa tahdonvaltaista lainsäätöä.⁷

Tahdonvaltainen normisto on hyvä perusta sopimustoiminnalle, mutta käytännössä se ei kata kaikkia tilanteita. Sopimuspuolia velvoittaa osapuolien sopimusehdot ja asiaa koskeva lainsäädäntö. Osapuolien sopimusehdot velvoittavat lainsäädäntöä suuremmin sopimusosapuolia, kunhan, ne eivät samalla heikennä merkittävästi toisen osapuolen oikeuksia, ole kohtuuttomia tai hyvän tavan vastaisia (työsopimuslaki 10:2 §). Esimerkkinä voitaisiin mainita oikeustapaukset (KKO 2022:16) ja (KKO 2003:19), joissa korkein oikeus piti sopimusehtoja pätevinä ja rikkomuksista määrättyjä ehtoja kohtuullisina. Käytännössä on harvinaista, että sopimusehdot todettaisiin kohtuuttomiksi, joten yleensä sopimusehdon hyväksyneenä on vaikea jälkikäteen osoittaa, että sopimusehto olisi pätemätön riitatilanteessa.

2.2 Sopimusoikeusnormien soveltamisjärjestys

Jotta sopimussuhteita pystyy asiantuntevasti kontrolloimaan ja hallitsemaan, pitäisi olla ymmärrystä sopimukseen sovellettavasta normipohjasta. Sopimuksissa saatetaan soveltaa useampia eri sisältöisiä normeja, jotka ovat ristiriidassa keskenään. Tämän takia olisi hyvä, että normien soveltamisjärjestys olisi selvillä. Ensimmäisenä sovelletaan pakottavaa lainsäädäntöä, seuraavana sopimusehtoja, sitten osapuolien vakiintunutta käytäntöä ennen alalla vallitsevaa kauppatapaa, ja viimeisenä sovelletaan tahdonvaltaista lainsäädäntöä.⁸ Pakottavaa lainsäädäntöä kuitenkin noudatetaan vain lähinnä kuluttajakaupassa, ja liikesopimuksissa sopimussuhteen määrittävä normisto perustuu lähinnä osapuolien keskenään sitomiin sopimusehtoihin ja käytäntöihin.

⁷ Hemmo – Hoppu 2022, 3. luku, ”Sopimukseen sovellettavien normien sovellusjärjestys”.

⁸ Hemmo – Hoppu 2022, 3. luku, ”Normien soveltamisjärjestys”.

Sopimusehdot siis syrjäyttävät normien soveltamisjärjestyksessä viimeisenä olevat tahdonvaltaisen lainsäädännön normit. Tämä on tärkeä huomioida sopimuksia tehdessä, sillä osapuolien sopimilla sopimusehdoilla on näin tärkeä merkitys sopimukseen kohdistuvassa normistossa. Mikäli sopijaosapuoli rikkoo jotain sopimusta koskevaa ehtoa, on tätä vaikea perustella muilla normeilla esimerkiksi riitatilanteissa.

3 Sopimusrikkomukset ja vastuu

3.1 Käännetty todistustaakka

Sopimusoikeuden perusvastuuperiaatteisiin kuuluu ekskulpaatiovastuu eli käännetty todistustaakka, jolloin suoritusvelallinen joutuu itse osoittamaan hänen sopimusrikkomuksensa tapahtuneen jostain ulkopuolisesta syystä, kyseinen rikkomus on tapahtunut ilman hänen huolimattomuuttansa, tai että sopimusrikkomus on tapahtunut, vaikka suoritusvelallinen on toiminut huolellisesti.⁹ Mikäli suoritusvelallinen ei pysty osoittamaan ekskulpaatiovastuun vaikuttaessa, että sopimusrikkomus ei ole tapahtunut ilman ulkopuolista syytä, joutuu suoritusvelallinen korvausvastuuseen, yleensä vähintään välittömästi sopimusrikkomuksesta aiheutuneiden kustannuksien osalta. Käytännön tilanteissa tämä korvausvastuu saattaa kuitenkin jäädä todellisia vahinkoja pienemmäksi, ja sopimussakolausekkeiden käyttäminen sellaisissa liikesopimuksissa, missä välillisiä vahinkoja arvioidaan syntyvän huomattavasti, olisi harkinnan arvoista.

3.2 Vahingonkorvausvastuu

Sopimusrikkomuksen yhtenä seuraamuksena on vahingonkorvausvelvollisuus. Tämä edellyttää kuitenkin, että vastapuolelle on aiheutunut sopijakumppanin takia vahinkoa, joka on osoitettavissa tuottamuksen osalta. Vahingonkorvausvastuu voi myös syntyä kontrollivastuun perusteella. Etenkin asiantuntijapalveluissa huolellisuusvaatimus on yleensä mitoitettu varsin ankaraksi. Esimerkkinä voidaan mainita veroneuvontaa antaneen tilintarkastusyhtiön vastuu tapauksessa KKO 1999:80, jossa korvausvelvollisuus syntyi sen perusteella, että toimeksisaajan olisi KKO:n mukaan tullut tarkastaa asiakkaan toimeksiannon perustaksi antamat pohjatiedot asiakirjoista.¹⁰

Vahingonkorvausvelvollisuudesta säädetään kauppalaissa (355/1987KL) ja kuluttajansuojalaissa (38/1978 KSL) sekä useissa erityislaeissa. Yleisiä kaikki sopimistyyppit käsitteviä vastuusääntöjä ei ole, vaan useat elinkeinoelämässä keskeiset sopimistyyppit jäävät yleisien sopimusoikeuden periaatteiden varaan.¹¹

⁹ Hemmo – Hoppu 2022, 8. luku ”Käännetty todistustaakka”.

¹⁰ Hemmo – Hoppu 2022, 8. luku ”Vahingonkorvausvastuu”.

¹¹ Hemmo – Hoppu 2022, 8. luku ”Vahingonkorvausvastuu”.

Vahingon tarkkaa määrää on usein hankala tarkoin mitata ja osoittaa, erityisesti sopimustilanteissa, missä välillistä vahinkoa syntyy huomattava määrä. Tämän takia sopimussakko on hyvä vaihtoehtoinen menettelytapa.¹² Sopimusoikeudessa vallitsee täyden korvauksen periaate, mutta VahL:ssa on usein pohdittu tämän pätevyyttä. Laissa onkin yleinen korvausvelvollisuuden sovittelusäännös, jonka mukaan vahingonkorvauksen määrää voidaan tietyissä tapauksissa sovitella.¹³

3.3 Vastuunrajoitusehdot

Vaikka vahingonkorvausvastuun periaate on juridisesti oikea, niin siinä jätetään huomiotta eräs liike-elämään liittyvä asia. Kaikki sopimussuhteet eivät ole sisällöltään samanlaisia, vaan eri sopimussuhteissa esiintyy yksilöityjä sopimusehtoja. Osalla yrityksistä on neuvotteluvoimaa ja taitoa tehdä sopimukset sisällöltään edullisemmiksi kuin joillain toisilla yrityksillä. Erityisesti vastuunrajoituslausekkeilla saattaa olla merkitystä.¹⁴

Vastuunrajoitusehdoilla voidaan rajata esimerkiksi korvausvastuun enimmäismäärä, tai sulkea tietynlaiset vahingot pois korvausvastuusta, mitkä ilman tällaista ehtoa olisivat olleet korvattavia.

Välilliset vahingot ovat hyvä esimerkki yleensä vastuunrajoitusehdoilla pois suljetavista rikkomuksista, mikäli sopimusehtoihin ei lisätä sopimussakkolausekkeitä. Jos rikkomus tai vahinko on kuitenkin tahallinen tai törkeä, ei tätä voida kuitenkaan sulkea pois vastuunrajoitusehdonkaan avulla.¹⁵

¹² Hoppu – Hoppu 2016, s. 175.

¹³ Hoppu – Hoppu 2016, s. 292.

¹⁴ Hemmo – Hoppu 2022, 3. luku “Riskien hallinta”.

¹⁵ Hoppu – Hoppu 2016, s. 175.

4 Sopimussakko

4.1 Sopimussakosta yleisesti

4.1.1 Mikä on sopimussakko?

Sopimussakolla tarkoitetaan korvausta, velvoitetta tai rahasummaa, joka on määrätty sopimuksessa etukäteen, mikäli sopimusta rikotaan. Sopimussakko voi olla sopimusehdoissa määrättyä kiinteä korvaus tai sopimusehdoissa voidaan määritellä laskentaperuste, minkä mukaisesti sopimussakon määrä ratkeaa sopimusrikkomustilanteissa.¹⁶

Sopimusrikkomuksesta aiheutuva sopimussakko voi myös olla sekä kiinteän summan lisäksi juokseva jollain laskentaperusteella laskettava lisävelvoite. Esimerkkinä tapaus KKO 2001:27 tilanteesta, missä sopimussakon kiinteä osuus tuli maksettavaksi heti rikkomuksen tapahtuessa, ja lisävelvoite sopimusehdoissa määritellyn tavan mukaan lähti kertymään, kun sopimuksessa määriteltyä kiinteätä suoritusta ei saatu määräaikaan mennessä.

Sopimussakko on kehittynyt sopimustoiminnassa muiden oikeudellisten ilmiöiden tapaan, ja sen käyttö on lisääntynyt. Sopimussakko turvaa sopimusriskien ennakoivuutta ja osapuolten oikeusvarmuutta.¹⁷ Sopimussakkoehdojen merkitys kasvaa sopimustilanteissa, missä osapuolten oikeudellinen suhde on monimutkainen tai herkkä epävarmuustekijöille. Ennakoitavuus voi liittyä myös vahinkojen korvaamiseen tilanteissa missä sopimusrikkomuksista aiheutuneet vahingot ovat vaikeasti määriteltävissä ja ennakoitavissa.¹⁸

Vahingonkorvauksen vaihtoehtona on mahdollisuus sopia sopimussakosta, ja sopimussakkoehdo onkin usein lähes välttämätön esimerkiksi kilpailukiello- ja salassapitoehtojen tehostekeinona.¹⁹ Kilpailukiello- ja salassapitovelvollisuudet palvelevat usein samanlaisia tavoitteita. Silloin kuin entinen työntekijä tai yhteistyökumppani ryhtyy kilpailemaan sitoumuksen edunsaajan kanssa ja hyödyntää tässä kilpailevassa toiminnassa edunsaajan liikesalaisuuksia, sopimusrikkomus kohdistuu molempiin velvollisuuksiin. Kumpikin sopimusrikkomus voi johtaa erillisiin tai kumulatiivisiin seuraamuksiin, jos

¹⁶ Lehtinen 1993, s. 75-76.

¹⁷ Taxell 1972, s. 441.

¹⁸ Klami-Wetterstein 2020, s. 1.

¹⁹ Hemmo – Hoppu 2022, 7. luku “kilpailukieltolauseke”.

esimerkiksi molempien velvoitteiden rikkomisesta on sovittu seuraavan sopimussakon maksuvelvollisuus.²⁰ Sopimussakkoehdon mukaan sopimusta rikkonut osapuoli on velvollinen maksamaan sopijakumppanille korvauksena tietyn rahasuorituksen sopimusrikkomuksen takia. Merkitystä ei tässä tapauksessa ole sillä, onko vastapuoli kärsinyt vahinkoa.²¹ Näin ollen velkoja saa sovittun määräisen hyvityksen ilman todistustaakkaa vahingon osoittamisesta.²² Sopimussakko katsotaan näin sopimusvelvoitteena vahingonkorvauksen vaihtoehdoksi. Kuitenkin jos rikottu osapuoli katsoo, että kärsimänsä vahinko on suurempi, mitä sopimussakkoehdoissa on määritetty, voisi hän ainakin teoriassa saada korvauksen koko vahingostaan vahingonkorvausoikeudellisten perusteiden mukaisesti.²³ Oikeuskäytäntö osoittaa kuitenkin, että tämä ei yleensä tule kyseeseen. Sopimussakkoa ei kuitenkaan pidä sekoittaa rikosoikeudessa käytettyyn sakkoon. Sopimussakko ei ole millään tavoin rikosoikeudellinen sanktio, vaan sopimusoikeudellinen hyvitysseuraamus.²⁴

4.1.2 Sopimussakko suojakeinona

Sopimusrikkomukset aiheuttavat liike-elämän sopimuksissa usein riitatilanteita, ja sopimussakko on hyvä tapa välttää tällaisia epäselviä vahingonkorvausvelvollisuuden alaisia tilanteita yrityksien sopimusriskienhallinnan kannalta.

Mikäli sopimustilannetta koskeva sääntely on puutteellista, voi sopimusosapuolilla olla toiminnan suojaamisen kannalta tärkeää sopia rikkomuksesta aiheutuvista seuraamuksista sopimussakkoa käyttämällä. Tämän kaltaisissa tilanteissa sopimusosapuolet ovat usein tilanteessa missä lakiperusteiset tai sopimusoikeudelliset suojamekanismit eivät suojaa velkojaa tarpeeksi kattavasti. Lisäksi on mainittava, että sopimussakkoehdot voivat toimia myös vastuunrajoitustarkoituksessa, jolloin niiden tarkoitus on velallisen aseman turvaaminen.²⁵

Tilanteissa missä sopimusosapuolien suhde on jollain tavalla epäselvä, sopimussakolla voidaan lisätä sopimussuhteen ennakoitavuutta ennalta sovittulla korvausehdolla. Ennalta sovittu sopimussakkokorvaus parantaa velkojan asemaa huomattavasti, mikäli on

²⁰ KKO 2022:16.

²¹ Hemmo – Hoppu 2022, 7. luku ”vahingonkorvaus ja sopimussakko”.

²² Hemmo – Hoppu 2022, 8. luku ”viivästyksen ja virheen seuraamukset”.

²³ Hoppu – Hoppu 2016, s. 175.

²⁴ Hemmo – Hoppu 2022, 8. luku ”Viivästyksen ja virheen seuraamukset”.

²⁵ Klami-Wetterstein 2020, s. 2.

vaikea osoittaa, että velkojalle on aiheutunut korvattavaa vahinkoa, tai kyseinen vahinko olisi tapahtunut velallisesta johtuen. Sopimussakkoehto velkojan kannalta on merkittävä varsinkin tapauksissa, missä sopimuksen rikkomisesta ei todettaisi aiheutuvan todistettavaa vahinkoa objektiivisessä merkityksessä.²⁶

4.2 Miksi sopimussakkoa käytetään?

4.2.1 Sopimussakon motiivit Taxellin jaottelulla

Syitä siihen minkä takia sopimukseen halutaan lisätä sopimussakkolausekkeitä, on useita. Taxell jaottelee sopimussakon motiiveja osapuolten kannalta kolmeen eri luokkaan, painostusfunktio, korvausfunktio ja selvitysfunktio. Painostusfunktio onkin erityisen tärkeä sopimussakon tarkoituksia analysoitaessa, sillä sopimussakko tarjoaa erityisen sopimussuojan tämän avulla. Sopimussakon painostusluonteisuus näkyy esimerkiksi tilanteissa, missä sopimuksen rikkomisesta sovittu vakiokorvaus on selkeästi isompi, kuin mitä tällaisesta rikkomuksesta tulisi korvattavaksi ilman sopimussakkolausekettä.²⁷ Painostusfunktio on todettu oikeus ratkaisuisissa hyväksyttäväksi keinoksi lisätä sopimussakko sopimukseen. Esimerkkinä KKO 1983: II:78 oikeusneuvos Nyberghin lausuma tapauksesta missä sopimussakon tarkoitus oli toimia painostuskeinona: “sanotun laisen sopimussakkovälipuheen solmiminen painostuskeinona on sinänsä hyväksyttävä toimenpide”.

4.2.2 Sopimussakon motiivit Olsenin jaottelulla

Olsen mainitsee puolestaan neljä eri tarkoituserää sopimussakon käytölle, korvausintressi, painostusintressi, konfliktinratkaisuintressi, sekä rajoitusintressi.²⁸ Rajoitusintressillä Olsen tarkoittaa sitä, että sopimussakkolausekkeella voidaan pyrkiä rajoittamaan mahdollista korvausvastuuta. Sopimussakko toimii rajoitusintressin osalta siis eräänlaisena vastuunrajoituskeinona. Tällaisessa tilanteessa sopimussakon ylittävät vahingot eivät tulisi korvattavaksi, mikäli sopimus on muuten pätevä, eivätkä ehdot ole kohtuuttomat.²⁹

²⁶ Gomard 1984, s. 245–312.

²⁷ Taxell 1972, s. 442.

²⁸ Olsen 1968, s. 33.

²⁹ Hoppu – Hoppu 2003, s. 248–249.

Konfliktinratkaisuintressi ja painostusintressi osoittavat, että sopimussakon ei tarvitse olla suuruudeltaan lakiperusteisten normien mukainen korvattavan vahingon osalta, vaan se voi olla suurempi. Painostusulottuvuus vaikuttaa siitä lähtien kun sopimus syntyy, mutta konfliktinratkaisun turvaaminen kohdistuu nimenomaisesti sopimusrikkomuksen aikaisiin tapahtumiin, joten tältä osin nämä näkökulmat eroavat.³⁰

Kun sovitaan ennalta määrätty rahamääräinen seuraamus sopimusrikkomukselle, tällaisen seuraamuksen uhka painostaa itsessään sopimuksenmukaiseen suoritukseen tai negatiivisen velvoitteen noudattamiseen. Kun mahdollisesta rikkomuksesta aiheutuvat seuraamukset ovat suoritusvelallisen tiedossa etukäteen, on selkeä kannustin suorituksen toteutumiseksi. Myös tilanteissa missä sopimuksen täyttäminen näyttää epätodennäköiseltä velalliselle, voi velkoja suojautua mahdollisilta vahingoilta käyttämällä sopimussakkoa.³¹

4.2.3 Sopimussakon painostusfunktio perusteellisen harkinnan tapauksissa

Painostusfunktio toteutuu todellisuudessa niissä tapauksissa, missä sopimuksen rikkonut osapuoli on harkinnut sopimusrikkomuksesta aiheutuvia seuraamuksia tarkasti. Sopimussakko voi kuitenkin osoittautua myös negatiiviseksi tapauksissa missä osapuoli on harkinnut sopimusrikkomuksien seuraamuksia perusteellisesti, ja todennut että sopimuksen rikkominen tulisi halvemmaksi kuin sopimusvelvollisuuden täyttäminen, tietysti riippuen sopimussakon ehdoista.³² Esimerkiksi oikeustapauksessa KKO 1995:204 korkein oikeus totesi, että vaikka sopimuksen rikkonut osapuoli oli ilmeisesti todennut sopimuksen rikkomisen kannattavaksi, sillä sopimussakko tuli edullisemmaksi kuin suorituksen toteutuminen, ei sopimussakkoa katsottu aiheelliseksi sovitella. Sopimussakossa ei ollut estetty sopimuksen tahallista rikkomista, joten sopimussakon maksamista pidettiin perusteltavana tuomiona sopimuksen rikkoutumisen johdosta.

4.2.4 Toisen sopimusosapuolen kontrollointi

Sopimussakkolausekkeilla osapuolet pyrkivät kontrolloimaan toistensa käyttäytymistä suuntaan tai toiseen, tietysti tällainen kontrollointi on riippuvainen sopimuksen sisällöstä ja luonteesta. Kuitenkin osapuolet ovat yleensä sopimussakkoon ryhtyessään pys-

³⁰ Olsen 1986, s. 3; Klami-Wetterstein 2020, s. 6.

³¹ Hemmo 2003, s. 336–337.

³² Klami-Wetterstein 2020, s. 23.

tyneet pohtimaan suorituksen toteutumisen taloudellista merkitystä. Sopimussakkolauseke käsittelee osapuolien tavoitteita olemassa olevassa sopimussuhteessa, ja sen avulla osapuolet usein yrittävät hallita transaktiokustannuksia ja sopimusriskejä vastapuolen suoritushäiriöihin liittyen, sekä vahvistamaan osapuolien luottamusta ja sopimussuhdetta tai rajoittamaan omaa korvausvelvollisuutta sopimusteknisin keinoin.³³

Velallisella voi olla myös intressejä sopimussakon käyttämiseen esimerkiksi tilanteissa missä sopimussakon avulla pystytään osoittamaan markkinoilla uuden toimijan uskottavuus.³⁴ Rangaistusluontoiset sopimussakot ovatkin yleisiä monen muotoisissa sopimuksissa, toisaalta sopimusteknisestä näkökulmasta voidaan mainita, että joissain tapauksissa sopimussakkojen asettaminen voidaan kokea epäkunnioittavana liikekumppanien näkökulmasta.³⁵

4.2.5 Preventiivinen tarkoitus ja lojaliteettipainotteiset sopimussuhteet

Kilpailukieltoehtoihin liitetään usein sakkoehdoja, ja tällaisissa tapauksissa nimenomaan preventiivinen tarkoitus on päällimmäisenä. Kilpailukieltosopimuksissa on tarkoituksena työnantajan liiketoiminnan suojaaminen, ja sopimussakko turvaa näitä tarkoituspereä preventiivisellä tavalla. Työsopimuslaissa (55/2001) säädetään kilpailukieltosopimuksen edellytyksistä ja korvauksen enimmäismääristä. Korvattavien vahinkojen arviointi olisi tällaisissa tilanteissa hankalaa ilman sopimussakon käyttöä, kun lausekkeella suojataan esimerkiksi tuotekehitystä tai asiakaskunnan säilyttämistä.³⁶

Sopimussakkoehdoja käytetään usein tilanteissa, missä osapuolten sopimussuhdetta voidaan kuvailla erityisen lojaliteettipainotteiseksi. Esimerkkinä voidaan mainita salassapitosopimukset, sekä franchise sopimukset. Sopimussakolla pyritään ennakoitavuuden avulla turvaamaan vastapuolen lojaliteettia. Sopimussakon käyttö tällaisissa tilanteissa voi kuitenkin olla joskus haastavaa ristiriitatilanteissa, kun arvioidaan, onko osapuoli edes rikkonut sopimusta siten, että sopimussakko tulisi voimaan.³⁷

Sopimusrikkomuksien ehkäiseminen voidaan todeta sopimussakon pääasialliseksi tarkoitukseksi, joten preventio lienee olevan tärkein sopimussakon motiiveista. Hemmon

³³ Smith – Smith – Thomas 2000, s. 640; Klami-Wetterstein 2020, s. 9.

³⁴ Määttä 2005, s. 249.

³⁵ Roos 1969, s. 378.

³⁶ HE/157/2000, s. 83.

³⁷ Munukka 2007, s. 12; Wetterstein-Klami 2020, s. 16.

mukaan kuitenkin osapuolet usein haluavat varmistaa, että mahdollisesta sopimusrikkomuksesta tulee tehokkaat sanktiot, vaikka sopimusrikkomuksen riski olisi ulkopuolisen silmin pieni tai hyvin epätodennäköinen, esimerkkinä mainittakoon salassapitosopimukset.³⁸

Sopimussakolla on monia positiivisia etuja sopimussuhteille, ja selvitysfunktio on yksi tarkoituksellista. Selvitysfunktion avulla sopimussakko helpottaa mahdollisten sopimusrikkomusten selvittelyä. Klami-Wetterstein mainitsee kuitenkin artikkelissaan, että selvitysfunktion merkitystä ei pidä korostaa liiaksi, sillä vaikka velkojan ei yleensä tarvitse osoittaa vahinkoa sen enempää, kuin velallisen vahingon tuottamusta, sopimusrikkomuksen toteaminen ja sopimussakkolausekkeen voimaan tulo saattaa olla erityisen hankalaa lojaalipainotteisissa suhteissa.³⁹

4.2.6 Sopimussakon tarkoituksellisen loppusanat

Miksi sopimussakkoa käytetään, voi johtua monesta eri syystä, tai sopimusosapuolien motiivista. Sopimusosapuolen painostaminen, korvauksen turvaaminen, riitatilanteiden helpompi selvittäminen, ennakoitavuus, korvausvastuun rajoittaminen yms. Näiden painotuksien merkitys riippuu kyseisestä sopimustilanteesta ja sopijaosapuolien tavoitteista, mutta voidaan yleistää, että ainakin sopimussakkolausekkeiden tarkka harkinta kannattaa usein tilanteissa, missä vahingonkorvausoikeudelliset korvaukset jäisivät pieniksi tai niiden osoittaminen olisi erityisen hankalaa. Oli sakkolausekkeen sopimisen tarkoituksellista mikä tahansa, on sopimussakko sopimusosoikeudellisesti erinomainen sopimustekninen keino.

³⁸ Hemmo 2003, s. 344–345.

³⁹ Wetterstein-Klami 2020, s. 28.

5 Sopimussakon pätemättömyys

5.1 Klassiset pätemättömyystilanteet

Sopimussakkojen perustana on sopimusvapaus. Tämä sopimusvapaus ei kuitenkaan ole rajaton, ja näin sopimussakkoehdot voidaan todeta mitättömiksi. OikTL 3.luvussa säädetään klassisista pätemättömyysperusteista, sekä esimerkiksi lain tai hyvän tavan vastaisten oikeustoimien kiellot rajaavat sopimussakkojen sopimusvapautta.⁴⁰ Mikäli pääsopimus, mitä sopimussakko koskee ei ole sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti sitova, ei myöskään sopimussakko sitä ole. Esimerkkinä voidaan mainita oikeustapaus KKO 1995: II:20, missä esisopimus ei ollut pätevä, ja ostaja, joka oli vetäytynyt kiinteistökaupasta, ei ollut velvoitettu maksamaan esisopimuksen mukaista sopimussakkoa.

Velallisen on vaikea välttää maksuvelvollisuutta, ellei hän pysty osoittamaan, että on tapahtunut riittävän huomattavia ulkoisia esteitä, jotka olisivat poistaneet velvoitteen sopimuksen täyttämisestä. Tällaiset tapaukset ovat suhteellisen harvinaisia, mutta esimerkiksi oikeustapauksessa KKO 2014:50 näin tapahtui. Robottialalla työskennellyt henkilö oli rikkonut työsopimuksessaan ollutta kilpailukielloehtoa. Henkilö oli mennyt töihin samalla alalla työskentelevälle yritykselle työsopimuksen päättymisen jälkeen ennen, kuin hänen kilpailukielloehdossaan ollut 4 kk kieltoaika oli päättynyt. Korkein oikeus kuitenkin katsoi tuomiossaan, että kilpailukielloehdon tekemiselle ei sen tekovaiheessa ollut tarpeeksi painavaa syytä, ja henkilö vapautui sopimussakkovastuustaan.

Työsopimuslain 3:5.3:ssa sopimussakkojen käyttö sallitaan kilpailukiellon tehosteena, mutta suuruus saa vastata enintään työsuhteen päättymistä edeltäneen kuuden kuukauden palkkaa. Tätä suurempi sopimussakko on siis pätemätön, sekä AsKauppaL 3:6:1:ssa puolestaan säädetään, että kaupan yhteydessä sovittu sopimussakko (”vakiokorvaus”) saa olla enimmillään neljä prosenttia tarjotusta kauppahinnasta. Tätä suuremmaksi asetettu sopimussakko on siis myös pätemätön.⁴¹

Varallisuudensiiroihin liittyviä pätemättömyystilanteita voi myös esiintyä, mikäli esimerkiksi sopimussakkojen avulla yritetään kiertää sääntelyä, jos vaikka yritetään siirtää

⁴⁰ Hemmo III 2005, s. 117.

⁴¹ Säilä 2020, s. 22.

varallisuutta konkurssivelkojen haitaksi, yhtiöoikeudellisten varojenjakosääntöjen vastaisesti tai verojen välttämiseksi.⁴²

5.2 Ne bis in idem - oikeusperiaate

Ne bis in idem - säännöllä tarkoitetaan, että samasta asiasta ei tulisi rangaista kahden eri tuomion voimalla. Esimerkkinä sopimussakon tilanteissa tämä tulisi esiin, jos urheilijalle on asetettu sopimussakkoehdotta sopimukseen, esimerkiksi dopingrikkomusten osalta, tai liikesalaisuuksien suojaamisten osalta. Edellä mainittujen tapauksien osalta, Tarasti, Hallila ja Norros ovat katsoneet, että ainakin jossain muodossa *ne bis in idem* -sääntöä voitaisiin soveltaa, koska urheilija joutuisi rikkomuksista rikosoikeudelliseen vastuuseen, rangaistusluontoisten sopimussakkojen lisäksi, ja näin kahdenkertaisen rangaistuksien alaiseksi.⁴³ Esimerkkinä voidaan mainita oikeustapaus KKO 2005:137 jonka ratkaisussa on todettu, että rikosoikeudellista rangaistusta määrättäessä on tullut huomioida jo kurinpitomenettelyssä määrätyt sopimussakkoseuraamukset.

Toisaalta on mainittava, että sopimussakkoista aiheutuvalle kumulatiivisille rangaistukselle ei ole nähty esteitä, jos kysymyksessä on vahingonkorvausluontoinen sopimussakko.⁴⁴ Sopimussakon rangaistus- ja vahingonkorvausluontoisuudesta kerron tarkemmin seuraavassa kappaleessa.

5.3 Hyvän tavan vastaisuus

Vaikka laki ei suoraan kieltäisi jotain menettelyä, voi se silti olla hyvän tavan vastaista. Hyvän tavan vastaisuudella on Suomessa perinteisesti voimakas juridinen merkitys.⁴⁵ Lähtökohtana voidaan todeta, että joidenkin sinänsä sallittujen sopimusten kohdalla sopimussakkojen käyttö voi olla hyvän tavan vastaista.⁴⁶

Sopimukset, joissa sopimuspuoli on sitoutunut luopumaan oikeuksistaan, joista ei voi käytännössä pätevästi luopua, on yleensä pidetty hyvän tavan vastaisina, tästä johtuen

⁴² Hemmo I 2003, s. 436.

⁴³ Tarasti 2007, s. 17.

⁴⁴ Hallila-Norros 2017, s. 591.

⁴⁵ Hemmo I 2003, s. 445.

⁴⁶ Säilä 2020, s. 27.

on myös pätemätöntä, käyttää sopimussakkoja tällaisien oikeuksien luopumisen toteuttamiseksi.⁴⁷

Tässä yhteydessä on hyvä mainita, että sopimussakon suuruuden ei sellaisenaan ole katsottu voivan johtaa hyvän tavan vastaisuuteen.⁴⁸

5.4 Kohtuuttomuustilanteet

SopEhtoL 1.1 §:n mukaan ei ole sallittua käyttää sopimusehtoja, jotka ovat toisen sopimusosapuolen elinkeinonharjoituksen kannalta kohtuuttomia, kun otetaan huomioon osapuolen elinkeinonharjoittamisen heikommasta asemasta johtuva suojan tarve.⁴⁹

SopEhtoL:n esitöiden mukaan tyyppikohtuuttomia voivat olla esimerkiksi sopimusehdot, joiden mukaan ”työntekijään rinnastettavissa olevan yrittäjän vahingonkorvausvastuu on vahingonkorvauslaissa säädettyä vastuuta ankarampi.”⁵⁰

Kun arvioidaan sopimussakkojen tyyppikohtuuttomuutta, voidaan mainita Kuluttaja-sopimusten kohtuuttomista ehdoista oleva neuvoston direktiivi 93/13/ETY (sopimus-ehtodirektiivi), joka on Suomessa saatettu voimaan KSL:n kolmannessa luvussa. Tämän direktiivin mukaan sopimusehto, jota ei ole erikseen neuvoteltu voi olla kohtuuton, jos se aiheuttaa kuluttajalle huomattavan sopimuksen epätasapainon.⁵¹

Rangaistusluontoiset sopimussakot ovat tässä direktiivissä esillä, koska direktiivin mukaan kohtuuttomia voivat olla esimerkiksi ehdot ”joiden tarkoituksena tai seurauksena on suhteettoman suuren korvauksen vaatiminen kuluttajalta, joka ei täytä velvollisuuksiin”. (Direktiivin 3(3) artiklassa).

OikTL 36 § mukaan, jos oikeustoimen ehto on kohtuuton, tai sen soveltaminen johtaisi siihen, että se olisi kohtuuton, sen määrää voidaan sovitella, tai se voidaan jättää koko-

⁴⁷ Hakulinen 1965, s. 210; Tolonen – Karhu 2012, s. 137.

⁴⁸ Vihma 1950, s. 162–163.

⁴⁹ Määttä 2005, s. 202–203.

⁵⁰ HE 39/1993 vp, s. 5; Säilä 2020, s. 29.

⁵¹ Säilä 2020, s. 29.

naan huomioimatta,⁵² mutta jotta sopimusehto voidaan todellisuudessa todeta kohtuuttomaksi, tulee sopimuksen velvoitteiden olla aina epätasapainossa.⁵³

Sopimussakosta säädetään myös seuraavaa Laissa varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista 228/1929 kohdassa 3:36§ muun muassa seuraavasti:

” Rahassa tai muussa määrätty sopimussakko, jonka joku on sitoutunut suorittamaan siinä tapauksessa, että hän ei täyttäisi jotakin hänelle kuuluvaa velvoitusta tahi että hän muuten tekisi tai jättäisi tekemättä jotakin, voidaan alentaa kohtuuden mukaan, jos sen vaatiminen, mitä on luvattu, on ilmeisesti kohtuutonta.”

⁵² Tolonen – Karhu 2012, s. 112.

⁵³ Hemmo II 2003, s. 58.

6 Sopimussakon käyttö tietyissä sopimustyypeissä

6.1 Kilpailukieltosopimus

Kilpailukieltolauseke voi sisältyä sopimukseen, tai siitä voidaan tehdä erillinen sopimus. Kilpailukieltolausekkeessa määritellään kilpailukiellon laajuus ja kesto.⁵⁴

Eduskunnan päätöksen mukaisesti 2018 muutettiin työsopimuslain (55/2001) 3.luvun 5§, sellaisena kuin se on osaksi laissa 597/2018. Työsopimuslain 3:5§ mukaan vuoden 2022 alusta työnantajan toimintaan tai työsuhteeseen liittyvästä erityisen painavasta syystä, voidaan tehdä kilpailukieltosopimus, jolla rajoitetaan työntekijän oikeutta tehdä työsuhteen päättyessä työsopimus sellaisen toimijan kanssa, joka harjoittaa alkuperäisen työnantajan kanssa kilpailevaa toimintaa, tai rajoittaa työnantajan oikeutta tehdä itse omissa nimin vastaavanlaista toimintaa.

Rajoitusaika saa olla enintään 12 kk. Mikäli rajoitus on enintään 6 kk, korvataan työsopimuksen päättyessä rajoitusajalta 40 % työntekijän palkasta. Mikäli kyseessä on 6 kk tai enemmän, korvataan 60 % työntekijän palkasta. Kilpailukieltosopimus ei kuitenkaan sido työntekijää, jos työsopimus on päättynyt työnantajan takia. Esimerkkinä tapauksesta, missä kilpailukieltolause oli tehty ilman riittävän painavaa syytä, voitaneen mainita KKO 2003:19 jossa korkea oikeus tuomitsi kilpailukieltoehdon mitättömäksi, ja vapautti kiinteistönvälitysalalla olevan toimijan vahingonkorvausvelvollisuudesta. Myös tapauksessa KKO 2019 28 ensin kyseinen sopimusehto tulkittiin kilpailukieltoehdoksi, ja päätöslauselmassa kilpailukieltoehto tulkittiin mitättömäksi, sillä tarpeeksi hyviä edellytyksiä sen tekemiselle ei ollut.

Kilpailukieltosopimukseen voidaan ottaa määräys vahingonkorvauksien sijasta tuomitavasta sopimussakosta, joka saa vastata enimmältä määrältä työntekijän 6 kuukauden palkkaa. Kuitenkin ainakin hallituksen esityksessä työsopimuslaista HE/157/2000 todetaan, että mikäli kilpailukieltosopimusta rikotaan, voidaan sopimussakkona menettää myös jokin muu taloudellinen työpaikkaa koskeva etu, kuin palkka.⁵⁵

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä KKO 2022:16 kiinteistönvälitysyhtiössä toimineella työntekijällä, oli työsopimuksessaan kilpailukieltoehto, jota hän oli rikkonut

⁵⁴ Hemmo – Hoppu 2022, 7. luku ”keskeiset sopimusehdot”.

⁵⁵ HE/157/2000 vp, s. 83.

harjoittamalla kilpailevaa toimintaa rajoitusaikana. Korkein oikeus katsoi kilpailukiellon rikkomisen tapahtuneen, ja työntekijä määrättiin korvaamaan 6 kuukauden palkkaa vastaavan määrän.

6.2 Salassapitosopimus

Salassapitosopimukset ja salassapitolausekkeet ovat tärkeä tapa suojata yritysten liikesalaisuuksia, ja asiakashyötyjä. Liikesalaisuuksista säädetään työsopimuslain 2001/55 kohdassa 3:4§. Liikesalaisuuksia koskevasta lakisääteisestä suojasta säädetään myös liikesalaisuuslaissa 595/2018, mutta liikesalaisuuksien suojan tehostamiseksi on usein tarpeen ottaa salassapitovelvollisuudesta, ja sen rikkomisen seuraamuksista nimenomainen määräys sopimukseen. Salassapidosta voidaan tehdä erillinen sopimus, tai se voidaan sisällyttää salassapitolausekkeena jo olemassa olevaan sopimukseen.⁵⁶ Oikeustapauksessa KKO 2022:16 syytetyn työsopimukseen oli kuulunut salassapitoehto, jonka mahdollisesta rikkomisesta työsopimukseen oli sisällytetty sopimussakkoja koskevat määräykset. Salassapitoehto todettiin kohtuulliseksi ja syytetty määrättiin maksamaan korvaukset salassapitoehdon rikkomisesta, kun hänen työsopimuksen loppumisen jälkeen perustamalleen kilpailevalle yritykselle oli siirtynyt 44 kiinteistönvälityskohdetta vanhalta työnantajalta.

Oikeussuhteisiin saattaa liittyä nykypäivänä monimutkaisia sopimusjärjestelyjä, tähän luokkaan kuuluvat myös salassapitosopimukset. Salassapitosopimuksissa olisi tarpeellista tuoda sopimusta tehdessä esiin selkeästi näiden sopimusehtojen tarkoitus osana laajempaa kokonaisuutta, ja liittymä muihin sopimuksiin, ettei riitatilanteissa sopimusehtojen tarkoitus jää epäselväksi ulkopuolisille, esim. tuomioistuimelle, ja johda yrityksen kannalta epäsuotuisaan lopputulokseen.⁵⁷ Esimerkiksi tapauksessa KKO 2013:20 käsiteltiin rikostapausta, jossa kahta työntekijää syytettiin ennen työsuhteen päättymistä liikesalaisuuksien kopioimisesta työnantajan tietojärjestelmistä, ja näiden tietojen käyttämisestä kilpailevassa yrityksessä, mihin he siirtyivät. Syytettyjen työsopimuksissa oli selkeästi yksilöidyt salassapitolausekkeet, ja molemmat asianomaiset saivat ehdollisen vankeustuomion.

⁵⁶ Hemmo – Hoppu 2022, 7. luku “Sopimuksen tarkoituksen määrittely”.

⁵⁷ Hoppu – Hoppu 2016, s. 170.

Sopimussakko voidaan liittää sellaisiin sopimuksiin, missä osapuolet eivät halua, että todistusaineisto mahdollisessa riitatilanteessa tulee julkisesti esille esimerkiksi tilanteessa missä sopimusrikkomuksen todistaminen vaatisi jonkin liikesalaisuuden julkisen esittämisen.⁵⁸ Sopimussakko onkin erityisen merkityksellinen sopimuskeino salassapitosopimuksissa, koska rikkomuksesta aiheutuvat vahingot ovat erittäin hankalasti osoitettavissa, ja useimmiten täysin välillisiä. Sopimussakon käyttäminen liikesalaisuus tilanteissa suojaa yrityksiä liikesalaisuuksien paljastumiselta, sillä sopimussakko ei edellytä tapahtuneen vahingon perusteellista selvittämistä, joka mahdollisesti johtaisi uusien suojeltavien liiketietojen leviämiseen.⁵⁹

6.3 Rakennuksien urakka- ja korjaustyösopimukset

Sopimussakkoa käytetään myös rakennusurakkasopimuksissa. Yleisin syy sopimussakon käyttöön tällaisissa sopimuksissa on urakan viivästyminen. Rakennusurakkasopimuksissa normaalisti sovitaan korvauksista, jotka liitetään määräosuutena sopimuksen mukaisesta sakkohinnasta jokaista viivästyksen aikayksikköä kohden.⁶⁰ Rakennusurakan yleiset sopimusehdot YSE 1998 ohjaavat erityisesti viivästysvastuun tilanteita rakennusurakoissa. Ehtojen 35 §:ssa määrätään, että tilaaja on velvollinen korvaamaan urakoitsijan osoittamat lisäkustannukset tai maksamaan sopimusehdoissa sovitun suuruisen sopimussakon, jos suoritus on kokonaan tai osin keskeytynyt tai viivästynyt alkuperäisestä valmistumisajasta.

Sopimussakkoa käytetään myös rakennuksiin liittyvissä korjaus- ja muutostyösopimuksissa. Näissäkin tapauksissa sopimussakko yleisesti koskee viivästyminen tilanteita, mutta se voi liittyä myös tilanteisiin missä sovittu työsuoritus on syystä tai toisesta jäänyt kokonaan tai osittain kesken.⁶¹

⁵⁸ Vihma 1950, s. 47.

⁵⁹ Vapaavuori 2005, s. 243.

⁶⁰ Hemmo II 2003, s. 336.

⁶¹ Vihma 1950, s. 30.

7 Sopimussakon luonne ja yhteys vahingonkorvaukseen

7.1 Onko sopimussakko luonteeltaan vahingonkorvaus vai rangaistus?

Vaikka sopimussakko poikkeaa luonteeltaan yleisestä vahingonkorvausvelvollisuudesta, niin voi se luonteeltaan olla silti ainakin osittain vahingonkorvausmainen. Yleisimmin sopimussakko on kuitenkin luonteeltaan rangaistusmainen.

Sopimussakkojen luonteen jaottelun ideana on yleinen vahingonkorvausoikeudellinen lähtökohta, minkä mukaan vahingosta aiheutunut korvaus käsittää vain todellisen vahingon. Mikäli velalliselle halutaan asettaa tätä laajempi sanktioluontoinen vastuu, sopimussakkoehdot ja sen käyttäminen tulee kyseeseen.⁶² Kun sopimuksen rikkomisen osalta seuraamukset ylittävät vahingosta aiheutuvan korvausvelvollisuuden, voidaan näitä seuraamuksia pitää oikeudelliselta luonteeltaan rangaistuksina. Näin ollen sopimussakon rangaistusluontoiseksi tekee se, jos sopimusehdon mukaisen suorituksen tarkoituksena ei ole ollut pelkästään todellisten vahinkojen korvaaminen.⁶³

Säilä käsittelee sopimussakon luonnetta kirjoituksessaan, ja jaottelee sopimussakon luonteen termeillä ”rangaistusluontoinen” ja vahingonkorvausluontoinen”. Käytän näitä termejä tässä kappaleessa. Sopimuksen osapuolien sopimistarkoitus määrittää sen, että onko sopimussakko vahingonkorvausluontoinen vai rangaistusluontoinen. Vahingonkorvausluontoiseksi määrittely ei siis tarkoita sitä, että sopimuksen rikkomisesta perittävä sanktio vahingonkorvausoikeudellisesti olisi samansuuruinen ilman sopimussakon käyttämistä.⁶⁴

Jos sopimusosapuolien tarkoituksena on ollut korjata rikotun osapuolen kärsimää asemaa siten, että sopimusrikkomuksesta aiheutunut vahinko ei jää rasittamaan rikottua osapuolta, voidaan sopimussakko määritellä oikeudelliselta luonteeltaan vahingonkorvausluontoiseksi, eikä rangaistusluontoiseksi.⁶⁵ Tilannetta, jossa sopimussakon tarkoituksena on se, että ilman sopimussakkoa korvaamatta jäävät vahingot korvataan, voidaan pitää vahingonkorvausluontoisuuden ylärajana.⁶⁶

⁶² Hemmo 2005, s. 311.

⁶³ Säilä 2020, s. 3.

⁶⁴ Säilä 2020, s. 4–5.

⁶⁵ Tolvanen 2008, s. 368.

⁶⁶ Vihma 1950, s. 58; Säilä 2020, s. 4.

Koska sopimussakon luonteen määrittystapa perustuu sopijapuolten tarkoitukseen, on sopimussakon erottelu rangaistusluontoisuuden ja vahingonkorvausluontoisuuden välillä jokseenkin haastavaa. Sopijapuolten tarkoitus on käytännössä vaikea määrittää. Lähes kaikki sopimussakot voidaan määrittää sellaisiksi, että niiden tarkoitus olisi sopimusrikkomuksesta aiheutuneen mielipahan kompensoiminen, ja tämän takia osapuolet voivat halutessaan monesti määrittää sopimussakon vahingonkorvausluontoiseksi.⁶⁷ Joissain tapauksissa sopimussakon määrittäminen rangaistusluontoiseksi on kuitenkin ainoa vaihtoehto. Näin on esimerkiksi tilanteissa, missä sopimussakkojen sanktioiden maksaminen tapahtuu kolmannelle taholle, esimerkiksi hyväntekeväisyyteen. Tällaisissa tilanteissa vahingonkorvausluontoisuutta ei ole ollenkaan. Rangaistusluontoisuus on usein myös selvä tilanteissa, missä sopimussakko tulee maksettavaksi tavallisten vahingonkorvauksien lisäksi.⁶⁸

Mikäli käytetään vakiosuuruisia sopimussakkoja osana yleisiä sopimusehtoja, ja kaikkien sopimusrikkomusten varalta katsotaan sakon suuruuden olevan erillinen sopimusyhteistyön todellisista vahinkoriskeistä. Tämän tyyllisiä ehtoja kutsutaan “shotgun ehdoiksi”, ja ne voidaan luokitella pääosaltaan muttei kokonaan rangaistusluontoisiksi, sillä shotgun ehtojen osalta sopimussakko muodostuu monesti rangaistusluontoisen osan lisäksi myös vahingonkorvausluontoisista osista. Tällaisissa tapauksissa raja vahingonkorvaus- ja rangaistusluontoisuuden välillä on vaikea erottaa, sillä vahinkojen määrää on usein vaikea selvittää tarkasti edes jälkikäteen.⁶⁹

Esimerkkinä sopimussakosta mikä olisi vahingonkorvausluontoinen ja rangaistusluontoinen käytännössä identtisesti olisi, jos sopimussakkoehdoiksi olisi sellainen, että korvattaisiin aiheutunut vahinko kaksinkertaisesti, näin ollen tämänkaltaisen sopimussakko olisi vahingonkorvausluontoinen aiheutuneen vahingon osalta, ja sen ylittämältä osalta rangaistusluontoinen.

7.2 Sopimussakko ja sen yhteys vahingonkorvaukseen

Sopimussakkolausekkeilla vahvistetaan velkojan sopimusturvaa tilanteissa missä todennäköisesti pelkkä vahingonkorvaus ei kattaisi sopimusrikkomuksesta aiheutuvia vahin-

⁶⁷ Välimäki 2016, s. 254; Säilä 2020, s. 5.

⁶⁸ Vihma 1950, s. 88–89.

⁶⁹ Määttä 2008, s. 248–249; Säilä 2020, s. 6–7.

koja. Voidaan kuitenkin esittää kysymys, että ovatko oikeuskäytännön ja lakikirjallisuuden mukaan sellaiset sopimusehdot oikeutettuja ja toimeenpantavia tilanteissa, joissa esimerkiksi viivästystapauksissa sopimusrikkomuksesta aiheutuva suorite olisi moninkertainen siihen nähden mitä olisi tullut korvattavaksi pelkkiä vahingonkorvauksia?

Sopimussakko saattaa olla luonteeltaan vahingonkorvauksen poissulkeva eli sen surrogaatti, vahingonkorvauksen täydentävä suorite, tai niiden välimuoto. Kun tarkastellaan vahingonkorvauksen poissulkevaa näkökulmaa sopimussakon tapauksessa, niin vallitseva kanta on sellainen, että sopimussakko on täytäntöön pantavissa, oli se sitten todellista vahinkoa suurempi, tai pienempi, kuitenkin ottaen huomioon, ettei se saa olla sopimus oikeuden periaatteiden vastaisesti kohtuuton tai hyvän tavan vastainen. Tilanteissa missä sopimussakko on todellista vahinkoa pienempi, ei käytännössä muuta vahingonkorvausta yleensä voida rikkoneelta osapuolelta saada, ellei pystytä osoittamaan, että kyse olisi tahallisesta tai törkeän huolimattomasta menettelystä.⁷⁰ Jälkimmäisestä tapauksesta esimerkkinä mainintana oikeustapaus KKO 1986: II:97 missä rikkonut osapuoli tuomittiin sopimussakon lisäksi suorittamaan vahingonkorvaus aiheutuneesta vahingosta. Oikeus totesi ratkaisussaan, että sopimussakko määrättiin vain kahden sopimuskohtan rikkomisesta, joten sopimussakkovelvoite ei vaikuta vahingonkorvausvelvollisuuteen muiden sopimuskohtien rikkomisen osalta.

Sopimusrikkomuksesta aiheutunut vahingonkorvausvelvollisuuden alainen vahinko ei usein ole missään tasaisessa suhteessa aiheutuneeseen todelliseen vahinkoon. Kurkela mainitsee esimerkkinä tapauksen, jossa sopimusrikkomuksen on aiheuttanut puuttuva varaosa, jonka arvo on sata euroa, jonka alihankkija on jättänyt toimittamatta, saattaa estää koko tehtaan koekäytön hyväksymisen. Tällainen tilanne, saattaa tarkoittaa sitä, että pääurakoitsija joutuisi sopimussakkojen muodossa suorittamaan tilaajalle satojatusiansia tai jopa miljoonia euroja.⁷¹ Oikeustapauksessa KKO 1982 II:52 oli tilaajan määrittelemän ehdoin otettu viivästystä koskeva sopimussakkoehto. Tapauksessa selvinneet seikat, ja kyseisen alan sopimuskäytäntöä tarkastelemalla sopimusta tulkittiin siten, ettei valmistaja ollut sopimuksen mukaisesti vastuussa laitteen toimittamatta jättämisestä aiheutuvista liiketulojen menetyksestä, ja ei näin ollen joutunut suorittamaan vahingonkorvausta välillisistä vahingoista, jotka ylittivät viivästyssakon määrän. Näin oli

⁷⁰ Kurkela 2003, s. 155.

⁷¹ Kurkela 2003, s. 166.

myös oikeustapauksessa KKO 1951:I:16, jossa metsänhakkuusopimuksen täyttämättä jättämisestä aiheutui ostajalle vahinkoa sopimussakon ylittävällä tavalla, mutta sopimusehtojen takia tuomittiin maksettavaksi vain sopimussakko.

Sopimussakko ja vahingonkorvaus eivät näin oikeuskäytännön mukaan sulje toisiaan pois, mutta pääsääntöisenä tarkoituksena ei vaikuta olevan päällekkäinen käyttö, ainakaan kun tarkastellaan sopimusehdoissa määriteltyjä kohtia. Kuten oikeustapaus KKO 1986: II:97 osoitti, niin tapauksissa, missä sopimusrikkomuksen ei katsota kohdistuvan vain sopimussakkolausekkeen alaisiin kohtiin, voidaan määrätä rangaistuksena sopimussakko sekä lisänä vahingonkorvaus, mutta kuten esimerkiksi tapaus KKO 1982: II:52 puolestaan näytti, voi sopimussakon lisääminen sopimusehtoihin rajoittaa vahingonkorvausvastuuta, ja toimia vastuunrajoituskeinona. Selvää rajanvetoa korvauksien kokonaismäärälle tapauksissa missä sopimussakkolausekkeet ovat liitettynä sopimusehtoihin ei vielä oikeuskäytännön mukaan näytä olevan, mutta mikäli sopimussakko on liitettynä sopimusehtoihin, se ohjaa pääsääntöisesti tuomioita, tilanteen mukaan sopimussakko voi näin toimia vastuuta lisäävällä tavalla, tai vastuuta rajoittavalla tavalla riippuen siitä kattaako sopimussakkolauseke tapahtuneet vahingot todenmukaisesti.

8 Johtopäätelmät

Tutkin tässä kandityössä liike-elämän sopimustilanteita, ja tarkemmin sopimussakkoa sopimusteknisenä keinona. Tutkin aihetta sopimusoikeudellisten normien, vahingonkorvausvelvollisuuden, lainsäädännön, oikeuskirjallisuuden, asiantuntija-artikkelien joidenkin KKO:n ratkaisujen avulla. Vaikka kandityöni aihe oli sopimussakko, totesin, että olisi hyvä tutkielman alussa lyhyesti käydä läpi sopimukseen liittyviä yleisperiaatteita ja miten sopimusoikeudelliset normit ja niiden soveltamisjärjestys toimii liikesopimuksissa. Sopimusoikeudelliset peruseriaatteet, kuten sopimuksen tahdonvaltaisuus liittyy vahvasti sopimussakkoon, ja sen solmimiseen, sillä sopimussakko voidaan liittää osapuolten välisiin sopimuksiin vapaasti siitä sopimalla. Kuitenkin sopimussakon liittämisen sopimukseen vaatii aina sen, että vähintään toinen osapuoli näkee sen syystä tai toisesta tarpeelliseksi.

Sopimussakon käyttötarkoituksia on useita, ja sitä voidaan käyttää monesta eri syystä. Sopimussakko voi toimia osapuolen suojana tilanteissa, missä lain mukaiset tai sopimusoikeudelliset suojakeinot eivät ilman sopimussakon liittämistä sitä tuo. Taxell on jaotellut sopimussakon käytön motiivit siten, että sopimussakko voi toimia sopimuksissa painostusfunktiona, selvitysfunktiona ja korvausfunktiona.⁷² Sopimusrikkeiden ja niihin liitettävien korvausten selvittäminen onkin yleensä helpompaa, kun sopimussakko on liitetty sopimukseen. Painostuskeinona sopimussakon merkitys on suuri, ja sopimussakon käyttäminen ainakin teoreettisesti vähentää sopimusrikkomuksien tapahtumista, kun vastapuolella on jo sopimuksen alkuvaiheesta asti selvää, että mikäli sopimuskohtia rikotaan, tulee siitä sanktio. Sopimussakon käyttö painostuskeinona on todettu hyväksyttäväksi, tätä tukee esimerkiksi oikeustapauksen KKO 1983 II:78, oikeusneuvos Nyberghin lausunto. Olsen puolestaan liittää sopimussakon käyttömotiiveihin muun muassa rajoitusintressin, joka tarkastelee sopimussakon käyttöä toiselta kantilta, eli sillä voidaan yrittää rajoittaa tulevia sanktioita tilanteissa, missä sopimusrikkomuksen riski on merkittävä.⁷³ Näin ollen sopimussakko voi toimia myös vastuunrajoituskeinona. Oli motiivina mikä tahansa, pyritään sopimussakolla kontrolloimaan toista sopimusosapuolta tavalla tai toisella, yleensä siten, ettei sopimusta

⁷² Taxell 1972, s. 442.

⁷³ Olsen 1986, s. 3.

rikottaisi. Näin ollen sopimussakon preventiivinen tarkoitus nousee ainakin taloustieteen näkökulmasta.

Sopimussakkoja voidaan liittää monenlaisiin sopimuksiin, mutta todella tärkeä merkitys sopimussakolla on salassapito, kilpailukiello ja urakkasopimuksissa. Nämä sopimustyy-
pit ovat erityisen lojaliteettipainotteisia, ja sopimussakkoilla pyritään ennakoitavuutta käyttämällä turvaamaan vastapuolen lojaliteettia. Salassapito- ja kilpailukieltojen tapauksissa mahdolliset sopimusrikkomuksesta aiheutuvat vahingot ovat yleensä pää-
osalta välillisiä, ja näitä on täysimääräisesti vaikea osoittaa perinteisen vahingonkor-
vauksen keinoin. Jotta yritykset pystyvät liikemaailmassa turvaamaan toimintaansa, ja pitämään sen tehokkaana, on sopimussakko tarpeellinen sopimustekninen keino tällai-
sissa sopimuksissa. Urakkasopimuksissa puolestaan mahdolliset vahingot ja viivästyk-
set voivat kumuloida tapahtuvien vahinkojen määrää, ja aiheuttaa ongelmia muihin lii-
ketoiminnan alaisiin toimintoihin. Sopimussakkoilla velkoja pystyy suojautumaan tällai-
silta eteenpäin vieriviltä kustannuksilta liittämällä sopimussakon sopimukseen.

Sopimussakko toimii sopimusteknisenä keinona vahingonkorvauksen vaihtoehtona, se voi luonteeltaan olla kokonaan vahingonkorvauksen poissulkeva, vahingonkorvausta täydentävä suorite tai niiden välimuoto. Tärkeä johtopäätös on kuitenkin, että sopimus-
sakko tuo lisävakuutuksen velkojalle sopimussuhteisiin verrattaessa tilanteisiin missä
sopimussakkolausekkeita ei ole lisätty sopimussuhteisiin, varsinkin tilanteissa missä
välillistä vahinkoa voidaan arvioida syntyvän mahdollisen sopimusrikkomuksen takia.

Sopimussakko on täytäntöön pantavissa riippumatta todellisen vahingon suuruudesta, mikäli se ei ole sopimusoikeuden periaatteiden vastainen, hyvän tavan vastainen, koh-
tuuton tai tietyissä sopimuksissa määriteltyjen enimmäismäärien vastainen.

Lähdeluettelo

Kirjallisuus:

- Bernhard Gomard, ”*Letters of intent (hensigtserklæringar)*”, Forhandlingene ved det 30. nordiske juristmøtet Oslo 15. - 17. august 1984, Det norske lokalstyret for De nordiske juristmøter, 1984.
- Hakulinen, Y. J.: *Velvoiteoikeus I - Yleiset opit*. Toinen laajennettu painos. Kirjayhtymä Helsinki 1965.
- Halila, Heikki – Norros, Olli: *Urheilu-oikeus*. Alma Talent 2017.
- Hemmo, Mika – Hoppu, Kari, *Sopimusoikeus*. Päivittyvä internetpainos. Alma Talent Oy 2022.
- Hemmo, Mika: *Sopimusoikeus I. 2.*, uudistettu painos. Talentum 2003
- Hemmo, Mika, *Sopimusoikeus II*. Talentum 2003.
- Hemmo, Mika, *Sopimusoikeus III*. Talentum 2005. (Hemmo III 2005).
- Hemmo, Mika, *Oikeudellisen riskienhallinnan perusteita*. Forum Luris, Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut 2005.
- Hoppu, Esko – Hoppu, Kari, *Kauppa- ja varallisuus-oikeuden pääpiirteet*. 16., uudistettu painos. Alma Talent Oy 2016.
- John Smith, Smith & Thomas: *A Casebook on Contract*. 11th Ed. Sweet & Maxwell 2000.
- Jori Munukka, *Kontraktuell lojalitetsplikt*. Jure 2007.
- Klami-Wetterstein, Paula 2020. *Sopimussakko ja sen käyttötarkoitukset Suomen sopimusoikeudessa – erityisesti painostusfunktiosta ja sen merkityksestä*. Lakimies 5/2020. Suomalainen lakimiesyhdistys.
- Kurkela, Matti S, *Globalisoitunut sopimuskäytäntö ja sopimusoikeudelliset periaatteet*. Edita Lakitieto Oy 2003.
- Lehtinen, Leena (1993): *Vastakauppa ja sopimussakko*. Lakimiesliiton kustannus.
- Mähönen, Jukka – Säiläkivi, Antti – Villa, Seppo, *Osakeyhtiölaki käytännössä*. Talentum Media 2006.
- Määttä, Kalle: *Yritysoikeus yritystoiminnan suunnittelussa*. Edita 2005.
- Olsen, Lena, *Ersättningsklausuler*. Liber Förlag 1986.
- Roos, Carl Martin: *Avtal och rösträtt: en aktiebolagsrättslig studie*. Almqvist & Wiksell 1969.

- Säilä, Lauri, 2020. Rangaistusluontoiset sopimussakot: *Suomen oikeus ja eurooppalainen kehityskulku. Liikejuridiikka 3/2020*. Kauppakamari.
- Tarasti, Lauri: *Oikeudellisia näkökohtia urheilutulosten manipuloinnin torjunnassa*. Urheilu ja oikeus 2014.
- Taxell, Lars Erik: *Avtal och rättsskydd*. Åbo akademi 1972.
- Tolonen, Hannu – Karhu, Juha: *Siviilioikeuden yleiset periaatteet, teoksessa Saarilehto, Ari (toim.), Varallisuus-oikeus. 2., uudistettu painos*. WSOY 2012.
- Tolvanen, Matti: *Rangaistusteoria – mitä ne ovat ja mihin niitä tarvitaan? Oikeus 4/2009*, Demla Ry.
- Vapaavuori, Tom, *Yrityssalaisuudet ja salassapitosopimukset*. Talentum 2005.
- Vihma, Väinö, *Sopimussakko*. Werner Söderström Oy 1950.
- Välimäki, Olli: *Kovenantit: rahoitussopimuksen kovenanttiohjaus (2014)*. Helsingin Kamari Oy 2016.

Muut lähteet:

Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeustoimen kohtuullistamista koskevaiksi lainsäädännöksi.

<https://www.edilex.fi/he/fi19810247.pdf>

Hallituksen esitys Eduskunnalle työsopimuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2000/20000157.pdf>

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä ja markkinatuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta.

<https://finlex.fi/fi/esitykset/he/1993/19930039>

Eduskunnan kirjasto. Yleistä oikeuslähteistä ja oikeudellisesta informaatiosta.

https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/kotimaiset-oikeuslahteet/Sivut/Yleista-oikeuslahteista-ja-oikeudellisesta-informaatiosta.aspx haettu 8.4.2024.

Oikeustapaukset:

KKO 1951:I:16

KKO 1982: II:52

KKO 1983: II:78

KKO 1986: II:97

KKO 1995:204

KKO 1995: II:20

KKO 1999: 80

KKO 2001:27

KKO 2003: 19

KKO 2005:137

KKO 2014: 50

KKO 2013: 20

KKO 2019: 28

KKO 2022: 16